

„Moja ścieżka do kariery”

MATERIAŁY METODYCZNO-INFORMACYJNE DLA UCZNIÓW I RODZICÓW SZKÓŁ GIMNAZJALNYCH

Szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna to miejsca i czas, kiedy uczniowie rozwijają swoje umiejętności i zdolności, zdobywają wiedzę z różnych dziedzin nauki oraz poznają świat zawodów. Na każdym etapie edukacji mogą podjąć decyzję, kim chcą być w przyszłości, jaki zawód wykonywać, gdzie pracować.

Problem „z głowy” mają Ci, którzy od dzieciństwa wiedzą, kim chcą zostać, a z czasem te marzenia przekształcają w działania, na przykład uczestnicząc w pozalekcyjnych kołach naukowych; rozwijając swoje zainteresowania, czytając opracowania i poradniki związane z danym zawodem; odwiedzając fora internetowe; szukając kontaktu z osobami pracującymi w danym zawodzie; wybierając szkoły/klasy, których profil zapewnia im odpowiedni poziom wiedzy z przedmiotów niezbędnych do zdania matury i kontynuowania nauki w szkolnictwie wyższym, co prowadzi do zrealizowania celu i zdobycia wymarzonego zawodu.

Wielu uczniów nie wie jednak, jaki zawód wybrać dla siebie. Zwłaszcza na początkowych etapach nauki. W gimnazjum nie wszyscy myślą o tym, czym będą zawodowo zajmować się w przyszłości. Często nawet i starsi uczniowie nie zaprzatają sobie myśli „tym problemem”, odkładając na później decyzje o wyborze zawodu, zastanawianie się nad tym, co będą robić kiedyś, w bliżej nieokreślonej przyszłości. Są też tacy, którzy wciąż zmieniają zdanie, nie mogą się zdecydować, bo na przykład tak wiele zawodów im się podoba. Szukają podpowiedzi i pytają innych – kolegów, rodziców, nauczycieli – jaki zawód mają wybrać? gdzie pójść do szkoły?

Sami uczniowie mogą sobie pomóc w udzieleniu odpowiedzi na te pytania. Bardzo ważna jest również rola Rodziców w poszukiwaniu i odkrywaniu wspólnie z gimnazjalistą najlepszej drogi zawodowej.

Jak wybrać zawód? Kilka pomysłów dla Gimnazjalistów

Jakie kroki należałoby podjąć, aby umiejętnie i jak najlepiej wybrać drogę zawodową w przyszłości? Bardzo ważne jest, aby poznać swoje mocne i słabe strony, swoje cechy osobowości i swoje predyspozycje zawodowe. Nie wszystkie zdolności znane są od razu. Twoje zainteresowania i pasje pojawiają się w trakcie nauki czy spotkań z ciekawymi ludźmi. Pewne umiejętności można też wykształcić w działaniu, podczas zajęć pozalekcyjnych czy w ramach kół zainteresowań. Należy zatem nauczyć się kierować sobą, rozwijać swoje zdolności i szukać działań, w których można się wykazać.

Pierwszy krok do wyboru zawodu, to poznanie samego siebie oraz zapoznanie się z rodzajami zawodów i ich charakterystykami. Na początku dobrze jest zastanowić się i odpowiedzieć sobie na podstawowe pytania, na przykład takie jak te:

- *„Czy najlepiej uczysz się i zapamiętujesz słuchając innych, patrząc czy wykonując jakieś ćwiczenia?”*
- *„Lubisz pracować w grupie czy indywidualnie?”*
- *„Wolisz sam podejmować decyzję czy chętnie radzisz się innych?”*
- *„Jaki charakter pracy Cię interesuje (praca fizyczna/umysłowa)?”*
- *„Jakie są Twoje wartości? Co jest dla Ciebie ważne?”*

Aby odpowiedzieć na te i inne pytania, które pomogą w rozpoznaniu Twoich predyspozycji zawodowych, na tym etapie edukacji, warto wypełnić „Test do badania predyspozycji i zainteresowań uczniów w szkole gimnazjalnej”, przygotowany przez Powiatowe Centrum Edukacyjne w Lubaniu (www.predyspozycje.prv.pl) lub inne testy, które możesz wypełnić w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Twoim mieście.

Na pewno dobrze byłoby gdybyś także zapoznał się z ofertą szkół ponadgimnazjalnych w Twoim mieście albo regionie, zastanowił się wspólnie z nauczycielem – wychowawcą jakie są dalsze etapy kształcenia, niezbędne do tego, aby wykonywać wybrany przez Ciebie zawód. Także poszukiwanie i pogłębianie informacji o różnych zawodach, na przykład na lekcjach wychowawczych albo podczas rozmów z Rodzicami, umożliwi Ci wstępne zapoznanie się z rynkiem pracy, gdyż zawód powinien nie tylko przynosić satysfakcję, ale również zabezpieczać realizację potrzeb materialnych.

Co mogą zrobić Rodzice, aby pomóc Gimnazjaliście w wyborze przyszłego zawodu?

Na pewno w podjęciu decyzji zawodowej przez dziecko niezbędna jest pomoc rodzica, wsparcie i zachęcanie do myślenia o przyszłej pracy. Co doradzić dziecku, aby wybór szkoły czy zawodu był trafny? Adekwatny do zdolności i możliwości dziecka a przy tym ciekawy, odpowiadający jego zainteresowaniom i co niebagatelne – dający szansę na znalezienie dobrej pracy. Bardzo ważne jest, by zawód, jaki dziecko wybierze był dla niego interesujący. Psycholodzy, doradcy zawodowi, pedagodzy a i codzienne doświadczenie podpowiada, że niezwykle ważne jest by dopasować uzdolnienia i cechy osobowości człowieka do wykonywanego zawodu. Każdy zawód bowiem wymaga od człowieka pewnych umiejętności i cech charakteru, a ich obecność może się przyczynić do sukcesów zawodowych i awansu.

- Pierwszy krok, jaki wspólnie z dzieckiem może wykonać rodzic, to pomóc mu w rozpoznaniu jego predyspozycji i zainteresowań. Można to zrobić rozmawiając z dzieckiem o tym, co lubi robić w czasie wolnym, jakich przedmiotów lubi się uczyć najbardziej, jakie czynności związane z nauką i dniem codziennym sprawiają mu zadowolenie, kim chciałoby zostać w przyszłości i gdzie pracować. Warto także skorzystać z pomocy doradcy zawodowego w poradni psychologiczno-pedagogicznej (np. w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Lubaniu działa Pracownia Doradztwa i Preorientacji Zawodowej). Można również zachęcić dziecko do wypełnienia „Testu do badania predyspozycji i zainteresowań uczniów w szkole gimnazjalnej”, opracowanego przez Powiatowe Centrum Edukacyjne w Lubaniu (www.predyspozycje.prv.pl).
- Następnym krokiem jest rozmowa o różnych typach szkół i uświadomienie dziecku o czasie trwania nauki w szkołach ponadgimnazjalnych (2 lata – szkoła zawodowa, 4 lata – technikum, 3 lata – liceum i liceum profilowane, 8 lat – liceum i studia na wyższej uczelni). Kryteria, jakie należy wziąć pod uwagę przy wyborze dalszego kształcenia to przede wszystkim dotychczasowe postępy szkolne, zapal i motywacja do nauki, aspiracje dziecka ale też warunki finansowania edukacji dziecka.
- Jeśli dziecko w miarę dobrze do tej pory radziło sobie z nauką, startuje w konkursach i olimpiadach szkolnych, osiąga wysokie wyniki w nauce, bierze udział w olimpiadach przedmiotowych, odnosi sukcesy sportowe czy społeczne w szkole gimnazjalnej, to wybranie liceum i kontynuowanie nauki na studiach nie powinno być dla niego zbyt dużym obciążeniem.

- Dla dziecka, które raczej z trudem radzi sobie z nauką, raczej niechętnie zagląda do podręczników, nie przejawia większego zainteresowania szkołą, należałoby pomyśleć o krótszej ścieżce kształcenia, czyli o szkole zawodowej. Kontynuowanie nauki w liceach ogólnokształcących przez uczniów słabo zmotywowanych do nauki, jest częstym błędem, gdyż uczniowie ci z trudem radzą sobie z opanowaniem minimum programowego. Po szkole zawodowej zawsze mogą uzupełnić wykształcenie i podnieść kwalifikacje.

Drugim krokiem jest wybranie typu szkoły, w której dziecko będzie kontynuowało naukę.

Jeśli gimnazjalista wybierze liceum ogólnokształcące, to powinien zdecydować, do której szkoły złożyć dokumenty i jaki profil klasy wybrać. Źródłem informacji o szkołach mogą być Targi Edukacyjne, Dni Otwarte w liceach, „Informatory” (np. Informator gimnazjalisty. Najlepsze licea i technika w Polsce. Wydawnictwo: Perspektywy Press, 2011) oraz ulotki opracowywane i rozpowszechniane przez poszczególne szkoły. Szczególnie polecane są Dni Otwarte organizowane przez szkoły ponadgimnazjalne, podczas których bezpośrednio zarówno dziecko jak i rodzic może się przekonać jak wygląda dana placówka (obejrzeć budynek, otoczenie, klasy, pracownie, sprawdzić jaki jest dojazd do szkoły, jaki będzie koszt dojazdu), można osobiście porozmawiać z nauczycielami i uczniami szkoły o klimacie i atmosferze w szkole, istniejących kołach zainteresowań, aktywnościach uczniów na rzecz szkoły. Uczeń wówczas sam albo z kolegami bądź rodzicami może ocenić, czy to jest ta szkoła, w której chce się dalej uczyć.

- Wybór profilu klasy może być podyktowany analizą ocen szkolnych z poszczególnych przedmiotów na przestrzeni ostatnich lat. Wysokie oceny z konkretnych przedmiotów wskazują prawdopodobnie na zainteresowania ucznia oraz na łatwość przyswajania wiedzy z danej dziedziny. Jeśli dziecko ma ze wszystkich przedmiotów wysokie oceny szkolne, może wziąć pod uwagę klasy o profilu ogólnym bądź klasy o najwyższym poziomie nauki.
- Jednak rozpoznanie uzdolnień u dziecka to przyjrzenie się nie tylko jego ocenom szkolnym, ale także tym formom zajęć, które dziecko chętnie podejmuje i stara się jak najlepiej je zrealizować. Na przykład uzdolnienia wzrokowo-przestrzenne mogą się ujawniać na lekcjach geometrii (rysunki figur, rzuty figur) lub plastyki (rysunek, dekoracja pokoju).

Jeśli gimnazjalista wybierze liceum profilowane należy pamiętać, że ta szkoła nie przygotowuje dziecka do zawodu, a jedynie ukierunkuje pod względem zainteresowań. Do podjęcia decyzji potrzebne będą informacje o poszczególnych placówkach (tak jak w przypadku liceum ogólnokształcącego) oraz uwzględnienie, że licea profilowane najbliższej Lubania są w Zgorzelcu, Jeleniej Górze, w Piechowicach i Chojnowie. Istotne jest, aby uzyskać informację, co kryje się pod nazwą danego profilu oraz jakie są dodatkowe zajęcia w danym profilu.

Po ukończeniu nauki w liceum profilowanym w celu zdobycia zawodu należy kontynuować naukę w szkole policealnej lub na uczelni wyższej. Ważnym kryterium przy wyborze takiej szkoły jest określenie zainteresowań dziecka, gdyż profilowane licea powinny być wybierane przez uczniów o przynajmniej częściowo wykrystalizowanych zainteresowaniach.

Jeśli gimnazjalista wybierze technikum lub szkołę zawodową to oprócz zebrania informacji o placówkach, rozpoznania własnych zainteresowań, niezbędne jest określenie preferencji zawodowych i uzdolnień związanych z danym zawodem oraz ocena stanu zdrowia dziecka. Jest to bardzo istotne, ponieważ ocena stanu zdrowia i określenie przewlekłych schorzeń somatycznych dziecka wiąże się z szeregiem przeciwwskazań zdrowotnych, które mogą uniemożliwić naukę i wykonywanie zawodu. Zgłaszając się do poradni psychologiczno-pedagogicznej należy mieć ze sobą dokumenty potwierdzające stan zdrowia dziecka, gdyż poradnia może wydać opinie do szkoły w celu objęcia ucznia np. indywidualnym tokiem nauczania. Wybór technikum czy zasadniczej szkoły zawodowej to jednocześnie wybór zawodu, z którym ma się do czynienia już w trakcie nauki szkolnej w postaci praktyk zawodowych.

Tabela zawodów

Pomocna w rozmowie z gimnazjalistą na temat przyszłego zawodu może być poniższa tabela, w której wymienione zostały przykładowe typy i podtypy zawodów oraz wymagania, jakie stawiane są kandydatom do danego zawodu. Warto, wspólnie z dzieckiem, podczas rozmowy, analizując zawartości tabeli zwrócić uwagę na to, jakie zawody są teraz – na tym etapie nauki – atrakcyjne czy ciekawe dla dziecka. Tabela może okazać się pomocna w określeniu preferencji zawodowych gimnazjalisty (skłonności człowieka do wykonywania określonych czynności, posługiwania się specjalistycznymi narzędziami pracy w danym środowisku zawodowym).

	Typy i podtypy zawodów	Zawody danego typu	Wymagania (zadania zawodowe; zdolności psychofizyczne) stawiane w tym zawodzie człowiekowi
1.	człowiek-technika	<i>np. elektryk, naukowiec, kierowca,</i>	<i>np. zdolności manualne, zdolności techniczne, logiczne myślenie, wytrwałość</i>
2.	człowiek-przyroda	<i>np. mikrobiolog, weterynarz, leśnik, agronom</i>	<i>np. spostrzegawczość, zdolność orientowania się w warunkach ekstremalnych, odporność, wytrzymałość na brak komfortu</i>
3.	człowiek-człowiek	<i>np. nauczyciel, sprzedawca, lekarz, policjant, fryzjer</i>	<i>np. odpowiedzialność, umiejętność nawiązywania kontaktów z innymi, duża wrażliwość społeczna</i>
4.	człowiek-wizerunek artystyczny	<i>np. aktor, malarz, muzyk, pisarz</i>	<i>np. ekspresyjność, kreatywność, bogata wyobraźnia, oryginalność</i>
5.	człowiek-dane	<i>np. informatyk, makler giełdowy, ekonomista, księgowy</i>	<i>np. logiczne myślenie, opanowanie, wytrwałość, ambicja, pewność siebie, zdolności arytmetyczne</i>

Zawody, jakie wykonują ludzie, można najogólniej podzielić na zawody związane z: techniką, przyrodą, ludźmi, wizerunkiem artystycznymi i danymi ¹. Rodzic poprzez rozmowę z dzieckiem na temat, w jakim środowisku dziecko chciałoby pracować (np. fabryka, biuro, praca na powietrzu) oraz jakie czynności chciałoby wykonywać (obsługa maszyn, pomoc ludziom, opieka nad zwierzętami i przyrodą, praca z danymi, prowadzenie prac badawczych, zarządzanie biznesem, działalność społeczna czy artystyczna, itp.) może wspólnie z nim określić wstępnie preferencje zawodowe swojego dziecka.

¹ Źródło: m.in. z <http://www.interklasa.pl> (Zawodowe samookreślenie. Temat 2. Dziedzina ekonomiki. Klasyfikacja zawodów.) i „Rozpoznawanie predyspozycji i zainteresowań – gwarancją życiowego sukcesu. Test do badania predyspozycji i zainteresowań uczniów w szkole podstawowej” (PCE Lubań)

Gdy trudno określić zainteresowania?

Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na sytuację, w której gimnazjalista okazuje brak zainteresowania wyborem zawodu i prezentuje postawę „wszystko mi jedno kim będę”. Taka postawa najczęściej jest reprezentowana przez dwie kategorie uczniów.

- Pierwsza kategoria to dzieci, które nie widzą dla siebie niczego interesującego w „świecie zawodów”. Jest to najczęściej związane z tym, że w niewielkim stopniu orientują się, jakie zawody mogą wykonywać, zwykle nie wiedzą dokładnie, czym zajmują się zawodowo rodzice i inne bliskie osoby z rodziny, gdzie pracują i na czym polega ich praca. Takie dzieci mogą się dobrze uczyć, ale zdarza się, że ich zdolności nie zostały odkryte, a nauczyciele i rodzice nie zwrócili uwagi na predyspozycje dziecka, być może nie zachęcili i nie rozwinęli zamiłowania do jakiegokolwiek przedmiotu czy hobby. Dlatego często tacy gimnazjaliści wybierają szkoły ponadgimnazjalne „które wybrał kolega albo koleżanka” lub takie „do których idzie większość” lub „są modne”.
- Druga grupa to dzieci, które wszystkim się interesują, podejmują różne formy działania i są bardzo aktywne, jeśli chodzi o naukę. Jednak problem tkwi w określeniu, co najbardziej lubią robić, co im się najbardziej podoba i z jakim zawodem chciałyby związać się w przyszłości.

Dlatego aby wybrać najlepszą dla dziecka drogę zawodową nie należy zaniedbywać na etapie edukacji w szkole gimnazjalnej okazji do rozmów z dzieckiem o jego planach i zainteresowaniach w kontekście przyszłego zawodu!

W jako sposób rozmawiać z dzieckiem o przyszłym zawodzie?
Wskazówki dla Rodziców uczniów Szkół

Działania	Kryteria, które należy wziąć pod uwagę przy podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych
1. Ustal wspólnie z dzieckiem co chciałoby robić w przyszłości? jak długo chciałoby się uczyć po ukończeniu gimnazjum? jakie ma plany i zamiary zawodowe?	<ul style="list-style-type: none"> – Dotychczasowe postępy szkolne – Motywacja dziecka do dalszej nauki – Zainteresowania dziecka – Sytuacja finansowa rodziny
2. Ustal wspólnie z dzieckiem, w jakiego typu szkole zamierza kontynuować naukę.	<ul style="list-style-type: none"> – Rodzaj szkoły (liceum ogólnokształcące, liceum profilowane, technikum, szkoła zawodowa) – Odległość od miejsca zamieszkania

RODZAJ SZKOŁY	KRYTERIA WYBORU
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE - Którą szkołę wybrać? - Jaki profil klasy wybrać?	<ul style="list-style-type: none"> – Postępy w nauce, wynik egzaminu końcowego w gimnazjum – Wrażenie na temat szkoły i panującej w niej atmosfery – Odległość szkoły od miejsca zamieszkania – Przedmioty, z których dziecko ma najlepsze oceny – Zainteresowania dziecka (Jakie przedmioty preferuje? Jakie zainteresowania pozaszkolne samodzielnie rozwija np. czytając książki z danej dziedziny?)
LICEUM PROFILOWANE - Jaki profil wybrać?	<ul style="list-style-type: none"> – Postępy w nauce, wynik egzaminu końcowego w gimnazjum – Wrażenie na temat szkoły i panującej w niej atmosfery – Odległość szkoły od miejsca zamieszkania – Przedmioty, z których dziecko ma najlepsze oceny – Zainteresowania dziecka (Co lubi robić? Co robi chętnie?)
TECHNIKUM I SZKOŁA ZAWODOWA - Jaki zawód wybrać?	<ul style="list-style-type: none"> – Postępy w nauce, wynik egzaminu końcowego w gimnazjum – Wrażenie na temat szkoły i panującej w niej atmosfery – Odległość szkoły od miejsca zamieszkania – Przedmioty, z których dziecko ma najlepsze oceny – Zainteresowania dziecka (Co lubi robić? Co robi chętnie?) – Uzdolnienia dziecka (Co robi dobrze?) – Preferencje zawodowe dziecka (Skłonności zawodowe) – Stan zdrowia dziecka (ewentualne przeciwwskazania zdrowotne)

Lektury dla zainteresowanych Gimnazjalistów i Rodziców

1. „Informator gimnazjalisty. Najlepsze licea i technika w Polsce” Wydawnictwo: Perspektywy Press, 2011
2. „Rozpoznawanie predyspozycji i zainteresowań – gwarancją życiowego sukcesu. Test do badania predyspozycji i zainteresowań uczniów w szkole gimnazjalnej” (PCE Lubań)
3. <http://www.interklasa.pl> („Jak wybrać dalszą ścieżkę kształcenia?”)
4. <http://www.interklasa.pl> („Sztuka kierowania własną karierą.”)
5. Grzegorz Gwis „Jak pomóc dziecku wybrać zawód i szkołę?”
(<http://www.pppkonst.webd.pl/>)
6. <http://www.interklasa.pl> (Zawodowe samookreślenie. Temat 2. Dziedzina ekonomiki. Klasyfikacja zawodów.)

ĆWICZENIE ☺

Odpowiedz na pytania a następnie porozmawiaj o swoich odpowiedziach ze swoimi rodzicami lub wychowawcą

W jakim zawodzie chciałbyś pracować?

Jakie przedmioty najbardziej lubisz?

Czym zajmujesz się po lekcjach?

Czy wiesz do jakiej szkoły powinieneś pójść, żeby zrealizować swoje plany zawodowe?

Z kim chciałbyś porozmawiać o swojej przyszłej szkole i planach na przyszłość?